

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
«30» серпня 2024 року,
протокол № 2.

Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

«30» серпня 2024 року

М.П.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»**

**для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування**

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИКИ:

Доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, кандидатка економічних наук, доцентка
«27» серпня 2024 року

_____ Тетяна САМАРІЧЕВА

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
«28» серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри, кандидатка економічних наук, доцентка
«28» серпня 2024 року

_____ Алла КРУШИНСЬКА

Деканеса факультету публічного управління, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«28» серпня 2024 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

ПОГОДЖЕНО:

Рішення методичної ради університету
«29» серпня 2024 року, протокол № 1.

Голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«29» серпня 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 4
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 9
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 9
4.2. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять	– 10
4.3. Завдання для самостійної роботи студентів	– 10
5. Методи навчання та контролю	– 10
6. Схема нарахування балів	– 11
7. Рекомендовані джерела	– 11
7.1. Основні джерела	– 11
7.2. Допоміжні джерела	– 12
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 15

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 28	Публічне управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 281	Публічне управління та адміністрування
3. Назва спеціалізації	–	не передбачена
4. Назва дисципліни	–	Місцеві фінанси
5. Тип дисципліни	–	вибіркова
6. Код дисципліни	–	ППВ 1.34
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	бакалавр
9. Курс / рік навчання	–	четвертий
10. Семестр	–	сьомий (ДФН) / восьмий (ЗФН)
11. Обсяг вивчення дисципліни:		
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,0 / 90	
2) денна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 44	
% від загального обсягу	– 48,9	
лекційні заняття (годин)	– 18	
% від обсягу аудиторних годин	– 40,9	
семінарські заняття (годин)	– 26	
% від обсягу аудиторних годин	– 59,1	
самостійна робота (годин)	– 46	
% від загального обсягу	– 51,1	
тижневих годин:		
аудиторних занять	– 2,4	
самостійної роботи	– 2,6	
3) заочна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 12	
% від загального обсягу	– 13,3	
лекційні заняття (годин)	– 8	
% від обсягу аудиторних годин	– 66,7	
семінарські заняття (годин)	– 4	
% від обсягу аудиторних годин	– 33,3	
самостійна робота (годин)	– 78	

% від загального обсягу	– 86,7
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– «Місцеве самоврядування»
2) супутні дисципліни	-
3) наступні дисципліни	– «Бюджетна система»
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	<p style="text-align: center;"><i>Загальні компетентності</i></p> <p>ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p style="text-align: center;"><i>Спеціальні компетентності</i></p> <p>СК 2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.</p> <p>СК 4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.</p>
Програмні результати навчання	<p>ПР 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.</p> <p>ПР 4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.</p> <p>ПР 5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.</p> <p>ПР 6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.</p> <p>ПР 12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.</p>

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:

1. Знання

- 1.1) відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату місцевих фінансів;
- 1.2) визначати порядок формування доходів і напрямів використання видатків місцевих бюджетів;
- 1.3) описувати механізм фінансування видатків місцевих бюджетів;
- 1.4) називати основи організації міжбюджетних відносин в Україні;
- 1.5) показувати особливості організації фінансів місцевих органів влади в зарубіжних країнах.

2. Розуміння

- 2.1) пояснювати зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть категорійного апарату місцевих фінансів;
- 2.2) класифікувати доходи і видатки бюджету за відповідними критеріями;
- 2.3) виділяти джерела фінансових ресурсів місцевого самоврядування;
- 2.4) описувати напрями витрачання фінансових ресурсів місцевого самоврядування;
- 2.5) робити висновок про місце та роль місцевих фінансів у соціальному та економічному розвитку територій.

3. Застосування знань

- 3.1) застосовувати нормативно-правові акти щодо організації місцевих фінансів;
- 3.2) вибирати основні методи планування при формуванні місцевих бюджетів;
- 3.3) демонструвати необхідні розрахунки за розписом бюджетних доходів і витрат при виконанні місцевих бюджетів;
- 3.4) розробляти проекти кошторисів бюджетних установ;
- 3.5) готувати звіти про виконання місцевих бюджетів.

4. Аналіз

- 4.1) аналізувати бюджетно-податкову політику в регіоні;
- 4.2) визначати роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів;
- 4.3) виділяти критерії розмежування видатків між місцевими бюджетами;
- 4.4) досліджувати використання програмно-цільового методу бюджетного планування видатків;
- 4.5) упорядковувати особливості надання громадських послуг на місцевому рівні.

5. Синтез

- 5.1) аргументувати вплив місцевих фінансів на становлення демократичного суспільства, піднесення добробуту населення;
- 5.2) пояснювати права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів;
- 5.3) формулювати ознаки самостійності місцевих бюджетів;
- 5.4) встановлювати розподіл видаткових повноважень між місцевими бюджетами;
- 5.5) упорядковувати повноваження органів, які є учасниками бюджетного процесу на місцевому рівні.

6. Оцінювання

- 6.1) оцінювати вплив місцевих фінансів на соціально-економічний розвиток країни і окремих її територій;
- 6.2) аргументувати роль місцевих позик у діяльності органів місцевого самоврядування;
- 6.3) встановлювати суб'єктів міжбюджетних відносин;
- 6.4) робити висновок про склад кошика доходів, закріплених за місцевими бюджетами;
- 6.5) пояснювати зміст міжбюджетної реформи та її вплив на місцеві фінанси.

7. Створення (творчість)

- 7.1) розробляти кошторис бюджетної установи;
- 7.2) робити оцінку кредитоспроможності місцевого самоврядування;
- 7.3) планувати заходи фінансового контролю на стадіях бюджетного процесу;
- 7.4) пропонувати фінансовий план підприємств житлового господарства;
- 7.5) складати звіти про виконання місцевих бюджетів.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність та функції місцевих фінансів

Вчення про місцеві фінанси та його формування. Наука про місцеві фінанси як окрема галузь фінансової науки та процес її формування. Інститут місцевого самоврядування як необхідна передумова функціонування місцевих фінансів.

Сутність місцевих фінансів. Склад місцевих фінансових інститутів: місцеві бюджети; місцеві податки і збори; позабюджетні в т. ч. валютні фонди; місцеві запозичення, комунальний кредит; об'єкти комунальної власності; інші фінансові ресурси, які надходять у розпорядження органів місцевого самоврядування згідно чинного законодавства.

Функції місцевих фінансів: 1) розподільча; 2) контрольна; 3) стимулююча.

Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Вплив місцевих фінансів на соціально-економічний розвиток країни і окремих її територій, на фінансову стабільність і фінансову безпеку держави, становлення демократичного суспільства, піднесення добробуту населення.

Формування нормативної бази місцевих фінансів України за роки незалежності. Конституція України про місцеве самоврядування і місцеві фінанси. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" (1997 р.) – базовий нормативний акт з місцевих фінансів. Проблеми вдосконалення місцевих фінансів у Бюджетному кодексі України.

Тема 2. Місцеві бюджети як визначальна ланка місцевих фінансів

Розвиток місцевих бюджетів і їх роль у місцевих фінансах України. Етапи розвитку місцевих бюджетів України. Місцеві бюджети – у складі бюджетної системи. Структура місцевих бюджетів. Принципи формування місцевих бюджетів України. Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.

Місцеві бюджети як система фінансових відносин, що складаються між місцевими та державними бюджетами.

Місцеві бюджети як організаційна форма мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування. Види місцевих бюджетів України та їх структура. Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів. Загальний і спеціальний фонди місцевих бюджетів.

Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

Суть фінансової незалежності місцевого самоврядування. Матеріально-фінансова основа органів місцевого самоврядування. Склад фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Роль місцевих бюджетів у формуванні фінансової незалежності місцевого самоврядування. Самостійність місцевих бюджетів: ознаки та шляхи зміцнення. Податкова (фіскальна) самостійність органів місцевого самоврядування.

Місцеве оподаткування та його ознаки: численність, масовість, регресивність та застосування права податкової ініціативи. Місцеве оподаткування як інститут місцевих фінансів. Виникнення та розвиток місцевого оподаткування. Перші види місцевих податків. Стан і недоліки місцевого оподаткування в Україні. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування. Класифікація місцевих податків і зборів. Механізм справляння місцевих податків і зборів. Податок на майно. Єдиний податок. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Туристичний збір. Місцеві податки в зарубіжних країнах.

Суть, мета і роль місцевих позик у діяльності органів місцевого самоврядування. Нормативно-правові основи здійснення місцевих позик. Види і форми місцевих позик в Україні. Система обмежень здійснення місцевих запозичень. Право на внутрішні запозичення Верховної Ради Автономної Республіки Крим та міських рад. Зовнішні запозичення органів місцевого самоврядування.

Облігації місцевих позик: суть, етапи випуску, розміщення та погашення. Основні етапи випуску облігацій місцевих позик у разі їх відкритого (публічного) розміщення.

Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

Зміст і соціально-економічне призначення видаткової частини місцевих бюджетів. Розподіл видаткових повноважень і критерії розмежування видатків між місцевими бюджетами. Поділ видатків місцевих бюджетів на ті, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Нові підходи у плануванні доходів і видатків місцевих бюджетів згідно міжбюджетної реформи в Україні, їх значення у забезпеченні конституційних гарантій та справедливому перерозподілі бюджетних ресурсів у бюджетній системі України. Підходи до оцінки ефективності видатків місцевих бюджетів.

Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості. Кошторис планування видатків установ, які фінансуються з місцевих бюджетів. Кошторис бюджетної установи.

Особливості використання програмно-цільового методу бюджетного планування видатків місцевих бюджетів. Бюджетна програма, її зміст і складові.

Тема 5. Міжбюджетні відносини

Зміст міжбюджетних відносин та передумови їх виникнення. Особливості організації міжбюджетних відносин в бюджетній системі України. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи та видами бюджетів - основа організації міжбюджетних відносин.

Бюджетний федералізм: зміст, складові, вплив на бюджетний устрій, особливості реалізації та розвиток.

Сутність фінансового вирівнювання. Стан фінансового вирівнювання в Україні. Середньодушові видатки місцевих бюджетів України та їх динаміка. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами.

Алгоритм визначення обсягу дотації вирівнювання місцевим бюджетам. Розрахунок прогнозного обсягу доходів місцевих бюджетів. Склад кошика доходів, закріплених за місцевими бюджетами. Розрахунок індексів відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці. Коефіцієнти вирівнювання та їх значення.

Зміст, цілі та методи бюджетного регулювання. Розвиток методів бюджетного регулювання. Метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і зборів. Нормативи відрахувань та їх види. Надання фінансової допомоги у вигляді трансфертів.

Види бюджетних трансфертів. Чинний порядок розрахунку дотацій вирівнювання місцевим бюджетам: позитивні та негативні аспекти. Субвенції місцевим бюджетам та їх види.

Зміст міжбюджетної реформи та її вплив на місцеві фінанси. Вдосконалення організації міжбюджетних відносин у Бюджетному кодексі України.

Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні

Зміст бюджетного процесу на місцевому рівні. Нормативно-правові акти, що регламентують бюджетний процес на місцевому рівні в Україні. Бюджетний цикл і бюджетний період.

Характеристика стадій бюджетного процесу на місцевому рівні. Порядок складання прогнозів та проектів місцевих бюджетів. Розгляд та прийняття рішень про місцевий бюджет. Зміст проектів рішень про місцевий бюджет і матеріалів, що до нього додаються. Процес виконання місцевих бюджетів. Підготовка та розгляд звітів про виконання місцевих бюджетів і прийняття рішень.

Склад системи органів, які є учасниками бюджетного процесу на місцевому рівні. Характеристика повноважень суб'єктів, що здійснюють нормативно-правове врегулювання бюджетного процесу на місцевому рівні. Повноваження органів, які визначають місцеву бюджетну політику. Органи оперативного управління бюджетним процесом. Розпорядники

та одержувачі коштів місцевого бюджету. Органи, які здійснюють регулювання грошово-кредитної діяльності та місцевих запозичень.

Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу. Організація бюджетних слухань. Шляхи забезпечення прозорості та відкритості бюджетного процесу на місцевому рівні. Участь громадськості у бюджетному процесі.

Тема 7. Управління фінансами та фінансовий контроль на місцевому рівні

Види фінансового контролю на місцевому рівні. Суб'єкти фінансового контролю. Місцеві фінансові органи, їх функції, повноваження, завдання. Нормативна база діяльності місцевих фінансових органів. Організаційна структура місцевих фінансових органів.

Фінансова політика органів місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування у галузі бюджету, фінансів та цін, у місцевому оподаткуванні.

Зміст, стадії та методи управління місцевим боргом. Кредитний ризик та рейтингова оцінка кредитоспроможності місцевого самоврядування. Процедура присвоєння кредитних рейтингів. Шляхи зміцнення кредитоспроможності органів місцевого самоврядування.

Аудит та фінансовий контроль на всіх стадіях бюджетного процесу. Виконання місцевих бюджетів органами Державного казначейства України. Розподіл функцій між органами виконавчої влади при казначейському виконанні місцевих бюджетів за доходами. Проблеми запровадження казначейського виконання місцевих бюджетів за видатками.

Громадський контроль в управлінні фінансовими ресурсами територіальної громади.

Тема 8. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Склад місцевого господарства та його роль у місцевих фінансах. Доходи від місцевого господарства. Стан об'єктів комунальної власності. Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності. Управління фінансами комунальних підприємств. Видатки місцевих бюджетів на фінансування об'єктів комунальної власності, їх склад та особливості планування.

Громадські послуги, їх зміст та особливості надання на місцевому рівні. Конституційні гарантії надання громадських послуг. Фінансування делегованих повноважень органів державної влади.

Особливості фінансів житлово-комунального господарства. Санітарно-технічні підприємства. Внутрішньоміський пасажирський транспорт. Підприємства комунально-побутового обслуговування. Підприємства комунальної енергетики. Підсобні промислові та ремонтні підприємства.

Експлуатаційні видатки житлового господарства. Доходи житлового господарства. Комунальні платежі та їх роль у формуванні фінансових ресурсів житлового господарства. Основні фонди та оборотні засоби житлового господарства. Фінансовий план підприємств житлового господарства.

Особливості фінансів комунального господарства. Експлуатаційні видатки комунальних підприємств, їх склад та планування. Виручка від реалізації продукції та послуг. Формування та використання прибутку комунальних підприємств. Основні фонди та оборотні засоби підприємств комунального господарства. Реформування житлово-комунального господарства в Україні: необхідність, завдання та наслідки.

Особливості фінансів дорожнього господарства. Витрати на утримання та ремонт автомобільних доріг, джерела їх фінансування.

Тема 9. Основи організації фінансів місцевих органів влади за кордоном

Типи систем місцевого самоврядування. Проблеми фінансів місцевого самоврядування. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів і місцевих бюджетів. Зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування.

Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій. Місцеве

оподаткування за кордоном. Роль надходжень від місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн.

Місцеві позики: особливості випуску, розміщення та обігу, роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевої влади.

Фінанси муніципальних підприємств. Форми залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Тема 1. Сутність та функції місцевих фінансів	8	2	2	-	-	4	8		-	-	-	7
Тема 2. Місцеві бюджети як визначальна ланка місцевих фінансів	10	2	2	-	-	6	10	2	-	-	-	9
Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування	10	2	4	-	-	4	10			-	-	8
Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів	10	2	4	-	-	4	10	2	2	-	-	9
Тема 5. Міжбюджетні відносини	10	2	2	-	-	6	10			-	-	9
Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні	10	2	4	-	-	4	10			-	-	8
Тема 7. Управління фінансами та фінансовий контроль на місцевому рівні	14	2	4	-	-	8	12	2	2	-	-	10
Тема 8. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності	10	2	2	-	-	6	10	2		-	-	9
Тема 9. Основи організації фінансів місцевих органів влади за кордоном	8	2	2	-	-	4	10			-	-	9
Усього годин	90	18	26	-	-	46	90	8	4	-	-	78

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських заняттях відбувається:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- тренінги спрямовані на розвиток здатності генерування нових ідей;
- вирішення тестових завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

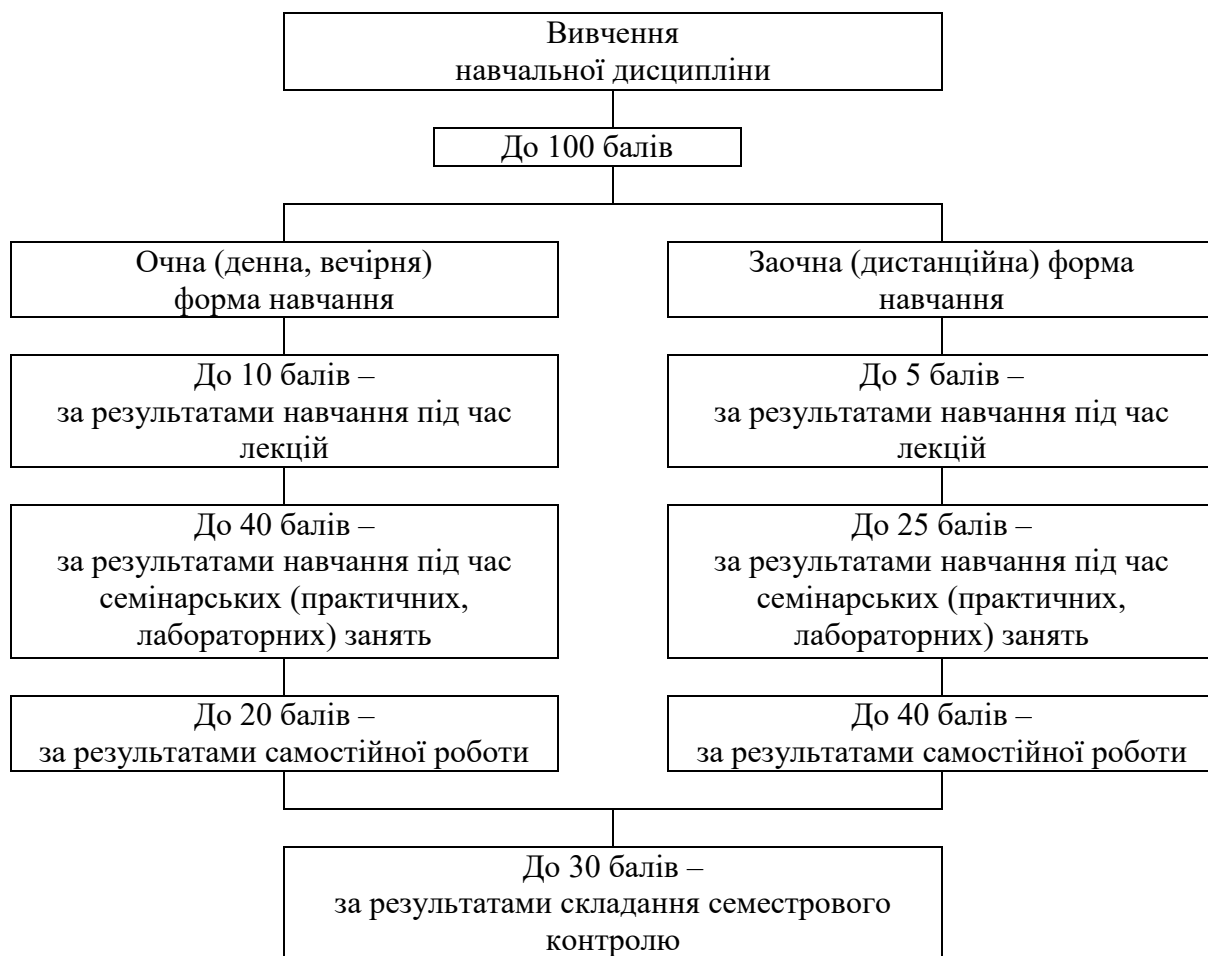
1. усне або письмове (у тому числі тестове у Google формі чи он-лайн вікторини Kahoot) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
2. усне або письмове (у тому числі тестове у Google формі чи он-лайн вікторини Kahoot) опитування на семінарських заняттях;

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Структура залікового білету включає 30 тестових завдань різної складності.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування слухачам магістратури балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рисунку:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань, визначається в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 року №3460-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
7. Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облігацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 29.04.2014р. №578. URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0570-14>

8. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997 р. №452 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>
9. Хартія українських міст / Асоціація міст України. К., 1997. 29 с.
10. Бечко П. К., Ролінський О. В. Місцеві фінанси: навч. посібн. К.: "Центр учбової літератури". 2007. 191 с.
11. Бондарук Т.Г. Місцеві фінанси: навч. посіб. Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2013. 531 с.
12. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
13. Власюк Н. І., Мединська Т. В., Мельник М. І. Місцеві фінанси: Навчальний посібник К. : Алерта, 2011. 328 с.
14. Волкова В. В., Волкова Н. І. В 676 Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
15. Дем'янчук О. І. Місцеві фінанси: навч. посіб. Нац. ун-т "Остроз. акад." Острог : Нац. ун-т "Остроз. акад.", 2013. 337 с.
16. Жихор О. Б., Кириленко О. П. Місцеві фінанси: підручник. К.: УБС НБУ, 2015. 579с.
17. Кульчицький М. І. Місцеві фінанси: практикум: навчальний посібник Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 302с.
18. Місцеві фінанси у схемах і таблицях: навч. посіб. ; за заг. ред. В. М. Федосова. К. : КНЕУ, 2010. 600 с.
19. Місцеві фінанси. Підручник / За ред. Кириленко О.П. 2-ге. видання. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 448 с.
20. Місцеві фінанси: навч. посіб. / Л. Т. Гораль [та ін.] ; Івано-Франків.нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2015. 255 с.
21. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. Й. Вівчар, О. Б. Курило, В. М. Кащишин ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. 258 с.
22. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.

7.2. Допоміжні джерела

23. Бак Н. А. Місцеве оподаткування в Україні: стан та перспективи підвищення ефективності. Економіка: реалії часу. 2017. №1 (29). С. 12–25.
24. Бачо Р. Й., Гапак Н. М., Иллар Е. Й. Оцінка ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової безпеки органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2013. №4 (41). С. 16–25.
25. Бюджетна система: підручник / за ред. д. е. н., проф. В. Г. Дем'янишина, д. е. н., проф. О. П. Кириленко та д. е. н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
26. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
27. Волохова І. С. Місцеві податки та збори в доходах місцевих бюджетів України: наслідки проведених реформ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. № 23(2). С. 50-53.
28. Воробйов Ю. М. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів: монографія / Ю. М. Воробйов, І. А. Когут. Мелітополь: Видавництво, 2012. 250 с.
29. Горин В. П., Булавинець В. М. Плата за землю як інструмент фіскального регулювання суспільного добробуту. Вчені записки Таврійського національного

- університету імені В. І. Вернадського. 2020. №3. С. 46–52.
30. Горин В. П., Савчук С. В. Резерви нарощування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах воєнного стану. *Агросвіт*. 2023. №13. С. 11–20.
 31. Городецька Т. Е. Проблеми та шляхи реформування системи місцевого оподаткування в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. №31. С. 79-82.
 32. Данилишин В. І., Стефанків О. М., Ціжма О. А. Транспортний податок: зарубіжний досвід та українські реалії. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №3. С. 702-705.
 33. Десятнюк О., Шаповалов Є. Актуальні питання формування дохідної частини місцевих бюджетів у контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні. *Світ фінансів*. 2020. № 3(64). С. 76–86. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2020.03.076>
 34. Деякі питання оренди земель: Постанова Кабінет Міністрів України від 13.12.2006 № № 1724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1724-2006-%D0%BF#Text>
 35. Зелик С. С. Досвід формування бюджетів територіальних громад у країнах з розвинутою економікою. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 34(1). С. 245-250.
 36. Іжевський П.Г., Самарічева Т.А. Інноваційні технологічні аграрні парки в системі розвитку територіальних громад: міжнародний досвід та розвиток в Україні. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2024. № 6. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3985/4020>
 37. Іщенко М. І., Міщук Є. В., Мясоедова А. М. Місцеві податки та збори у забезпеченні економічної безпеки держави. *Сучасні проблеми економіки і підприємництво*. 2020. №25. С. 5-12.
 38. Крупка М., Кульчицький М., Коваленко В. Трансформація ролі доходів місцевих бюджетів як інструменту бюджетного механізму в контексті децентралізації. *Світ фінансів*. 2018. №3(56). С. 7–18.
 39. Кузьменко О. В., Чорна В. Г. Особливості сплати підприємствами місцевих податків під час дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. №78. С. 54-59.
 40. Лазор О. Д. Місцеве управління. Поняття, терміни, визначення: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2006. 352 с.
 41. Лазука С. Б. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. *Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків*. 2017. С. 118-122.
 42. Першко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації: монографія. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. 316 с.
 43. Пономарьова В. С. Сучасна проблематика майнового оподаткування: національний та міжнародний вимір. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. №2(27). С. 161-168.
 44. Порхун В. М. Специфіка справляння податків і зборів в умовах децентралізації. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 196-201. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/423/409>
 45. Про встановлення місцевих податків і зборів на території Хмельницької міської територіальної громади та втрату чинності рішень міської ради: рішення Хмельницької міської ради №1 від 14.07.2021: станом на 28.07.2023. URL: <https://www.khm.gov.ua/uk/content/pro-vstanovlennya-miscevyh-podatktiv-i-zboriv-na-terytoriyi-hmelnyckoyi-miskoyi-0>
 46. Про Прогноз бюджету Хмельницької міської територіальної громади на 2022-2024 роки: рішення Хмельницької міської ради №807 від 26.08.2021. URL: <https://devkhm.khm.gov.ua/content/pro-prognoz-byudzhetu-hmelnyckoyi-miskoyi->

- terytorialnoyi-gromady-na-2022-2024-roky
47. Програми розвитку. Хмельницька міська рада. URL: https://www.khm.gov.ua/uk/progress_program
 48. Самарічева Т. А. Становлення та розвиток гендерно-орієнтованого підходу в бюджетному процесі. *Забезпечення сталого розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Кам'янець-Подільський, 12 квітня 2024 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2024. 268 с. С. 177-181.
 49. Самарічева Т. А. Сучасний стан фінансової децентралізації в Україні. *Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи»*. (м. Хмельницький, 18 травня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С.57-59.
 50. Синчак В. П. Зняття податкових обмежень для платників єдиного податку третьої групи в умовах воєнного стану як чинник підприємницької активності. *Облік і фінанси*. 2023. №1 (99). С. 97 – 107.
 51. Синчак В.П. Протидія мінімізації сплати податків в умовах спрощеної системи оподаткування: польський досвід та вітчизняна практика. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики [Електронне видання]: збірник тез за матеріалами III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, м. Ірпінь, 14 травня 2024 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 371 – 375.
 52. Содома Р., Дубневич Ю., Марків Г., Шматковська Т. Моніторинг соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Аграрна політика і вдосконалення економічних відносин в АПК*. 2021. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8538/1/Econ-28-2021-4.pdf>
 53. Сошка Н. В. Суперечності та перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. №11. С. 51-56.
 54. Станкус Т., Крот Ю. Місцеві податки і збори. Х.: Фактор, 2017. 80 с.
 55. Ткачук Н.М. Аналіз практичних аспектів формування доходів бюджету територіальної громади міста. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2023. Випуск 104. С.11-20. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-104-02>
 56. Трусова Н., Сизоненко О. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Світ фінансів*. 2018. 3(56). С. 19-27.
 57. Халавчук В.О., Самарічева Т. А. Роль фіскальної децентралізації у забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад. *Збірник тез XXVIII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів «Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави»*. (м. Хмельницький, 19 березня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 204 с. С.116-118.
 58. Чугунов О.І. Формування бюджетів місцевого самоврядування у системі суспільного розвитку територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2018. №38. С. 153–161.
 59. Шалімов В. В. Напрямки підвищення ефективності системи місцевого оподаткування на Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2009. №16(2). С. 294-299.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Scopus Preview. URL: <https://www.scopus.com/>
2. Асоціація міст України. URL: <http://www.auc.org.ua>
3. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
4. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <http://gntb.gov.ua/ua/>
5. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.dia.gov.ua/login>
7. Євростат. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
8. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
9. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>
10. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
11. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua>
12. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://mtu.gov.ua/>
13. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
14. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbu.gov.ua>
15. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
16. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
17. Національний репозитарій академічних текстів. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/>
18. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). URL: <https://data.oecd.org/>
19. Офіс Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
20. Хмельницька міська рада. URL: <http://www.khmelnysky.com/>
21. Хмельницька обласна державна адміністрація. URL: <http://www.adm.km.ua/>
22. Хмельницька обласна рада. URL: <http://km-oblrada.gov.ua/>
23. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://www.ounb.km.ua/>
24. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. URL: <http://www.univer.km.ua/>